

01/10/2024

El terra enganxós: una aproximació des de la mobilitat ocupacional

Un estudi de l'Institut d'Estudis del Treball de la UAB revela que el "terra enganxós", metàfora de Catherine W. Berheide, descriu la immobilitat laboral femenina en ocupacions de baixa qualificació i salari. A diferència del "sostre de vidre", aquest fenomen afecta la base de la piràmide ocupacional amb barreres invisibles que limiten la seva mobilitat professional.

Chandler Foundation

El terra enganxós és una metàfora referida a l'ocupació femenina que té el seu origen en els treballs de Catherine W. Berheide. En els seus estudis sobre l'ocupació femenina en les administracions públiques a començaments dels anys 90 del segle passat, aquesta sociòloga nord-americana va concloure que, de fet, allò que identificava majoritàriament l'ocupació femenina no era el sostre de vidre sinó el terra enganxós. Aquesta troballa ha obert un nou camp d'estudi sobre les desigualtats entre dones i homes en el treball i en l'ocupació i ha donat peu a repensar les polítiques d'igualtat de gènere posant focus en la base de la piràmide ocupacional (terra enganxós) i no sols en la cúspide (sostre de vidre).

El Glossari de termes de l'Institut Europeu per a la Igualtat de Gènere defineix el terra enganxós com a "una metàfora per denotar un patró d'ocupació discriminatori que manté principalment les dones treballadores en els nivells més baixos de la piràmide ocupacional, amb baixa mobilitat i barreres invisibles per a la seva millora professional".

Avui dia, però, la recerca ha eixamplat aquesta visió. S'estudien els vincles entre el terra i la segregació ocupacional horitzontal, el menor valor i reconeixement atorgats a les ocupacions considerades socialment com a femenines (administratives, sociosanitàries, etc.), o la qualitat de l'ocupació. També ha fet palès com factors estructurals (l'origen social o ètnic i el treball domèstic i de cura socialment adjudicats a les dones) o culturals (les cultures organitzatives i de gestió empresarial que sovint reforcen els estereotips de gènere), conformen el substrat del terra enganxós i el perfil de les seves protagonistes.

Els resultats del nostre estudi permeten conèixer millor aquest fenomen, en clau de mobilitat ocupacional. Definim el terra enganxós com l'ocupació de baixa qualificació i baixos salaris que tendeix a oferir un patró de mobilitat ocupacional en què predominen la immobilitat o la mobilitat descendent. Així hem pogut constatar, entre d'altres, que la immobilitat és el denominador comú de dones i homes. Tanmateix, malgrat que no tots els homes tenen trajectòries laborals exitoses, la mobilitat ocupacional de les dones és distinta i sempre de menor recorregut. Més lineal i ascendent la dels homes, més curta i limitada la de les dones, especialment la d'aquelles que parteixen del nivell jeràrquic més baix. Els homes tenen salaris més alts i progressen més fins i tot en els sectors i ocupacions feminitzades. No obstant això, també hem observat que el terra enganxós de les dones no és homogeni. En destaquen dos perfils: el vinculat a l'ocupació poc qualificada de serveis com l'hostaleria, la neteja o assistencials, i el més típic propi del treball administratiu.

En definitiva, els treballs de Catherine W. Berheide van obrir un camp d'estudi apassionant que, a hores d'ara, permet conèixer millor l'ocupació femenina i les desigualtats de gènere que l'envolten.

Pilar Carrasquer Oto

Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball

Institut d'Estudis del Treball

Universitat Autònoma de Barcelona

pilar.carrasquer@uab.cat

Referències

Carrasquer Oto, P., & Zawadsky Martínez-Portillo, J. E. (2023). **El suelo pegajoso y la movilidad ocupacional de las mujeres y los hombres en España**. *Revista Internacional de Sociología*, 81(4), e237. <https://doi.org/10.3989/ris.2023.81.4.M22b-4>

[View low-bandwidth version](#)